

УДК 343.9:343.352(477)

Г.Л. Шведова

ОКРЕМІ КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні корупція набула таких масштабів поширення, що складає загрозу національній безпеці не тільки української держави, її громадян, а й всього світу, включаючи розвинуті демократичні країни [4, с. 83]. Корупція стала нормою життя, звичним явищем у веденні справ в бізнесі для більшості українських громадян, лягла в основу тіньової економіки [6, с. 210].

Незважаючи на посилену увагу до цієї проблеми з боку державної влади, правоохоронних органів, рівень корупції в Україні залишається високим, а заходи протидії неефективними. За даними міжнародної організації Транспаренсі Інтернешнл, Україна знаходиться у числі країн з високим рівнем корупції [2, с. 305].

При цьому слід враховувати, що явище корупції має прихований та погоджувальний характер, може приймати витончені форми, тісно пов'язане з іншими соціальними явищами. Ці причини ускладнюють вирішення проблеми протидії корупції.

Поряд з цим недослідженість окремих аспектів явища додає невизначеності у вирішенні цієї проблеми. Зокрема, надзвичайно актуальним питанням залишаються політичні аспекти корупції, адже зловживання владою є фактором, що має політичне значення.

Корупція – це соціальне явище, яке охоплюється цілим комплексом неправомірних діянь. І слід погодитись з окремими дослідниками, що корупцію не завжди можна пояснити кримінально-правовою мовою. Причина полягає в тому, що корупція настільки швидко поширюється й «адаптується» до змін в соціально-політичних, економічних сферах життєдіяльності суспільства, що законодавець просто не встигає віднаходити ефективні нормативні важелі у стриманні цього процесу. Також проблема полягає в тому, що корупційна злочинність більш живуча, ніж будь-яка інша, громадяни ставляться більш терпимо до неї, ніж, наприклад, до вбивства чи грабежу, і досить часто самі стають учасниками корупційних відносин. Такі показники підтверджують і проведене загальнонаціональне опитування, де переважна більшість громадян зазначили, що коли мали справу з державними посадовими особами, були безпосередньо втягнуті в корупційні дії у тій чи іншій формі [2, с. 2].

З іншого боку, окремі дослідники наголошують на тому, що законодавець навмисно допускає корупційні технології. Це наводить на думку, що законодавець має за мету свої інтереси, і сам втягується у корупційну діяльність. Звичайно, це складає велику перешкоду у процесі боротьби з корупцією, тому що саме ефективність законодавчої норми відіграє значну роль в цьому. І тут треба звернути увагу на таку важливу обставину: правоохоронні органи, які за визначенням повинні боротися з корупцією,

самі у значній мірі уражені корупцією і використовуються у корупційних схемах.

Окрім цього, слід звернути увагу на той факт, що корупція в Україні відрізняється від корупції в інших країнах і є корупцією кризового типу. Вона дає фундамент – громадян, позбавлених належної соціальної культури, і для протидії їй необхідна саме цьому типу технологія протидії із залученням світового досвіду [3, с. 10]. Особливістю цього типу корупції є відсутність альтернативних їй засобів правомірного використання влади в приватних інтересах, тобто аналіз механізму надання публічних послуг населенню в Україні дає можливість стверджувати, що корупційні відносини стали невід’ємним його атрибутом. За даними загальнонаціонального опитування, більшість громадян розглядають корупцію як звичний спосіб виживання та діяльності в Україні [2, с. 2]. З огляду, низький рівень моральності, правосвідомості, політичної культури суспільство сприймає корупцію як ефективний засіб досягнення цілей.

Пізнання сутності злочинності пов’язане із розв’язанням її природи [2, с. 123]. Щоб пізнати феномен корупційної злочинності, необхідно вирішити питання, що є спільним для всіх корупційних злочинів і що їх розрізняє [6, с. 11].

Корупційна злочинність була предметом дослідження багатьох наук соціально-гуманітарного напрямку, адже вирішення цієї проблеми стоїть в одному ряду із забезпеченням економічного розвитку та матеріального достатку суспільства [2, с. 122].

Маючи соціальну сутність, корупційні злочини є протиприродним явищем, спрямованим на задоволення власних інтересів одних людей, нехтуючи інтересами інших. В цьому разі метою покарання якраз є обмеження вільного протизаконного вирішення способу задоволення власних потреб, обмеження сваволі, неприродного безкультурного способу життя, соціального відхилення особи, що виявляється у вигляді злочину, у вигляді обмеження волі. Будучи протиприродними, злочини порушують закони природи (закон соціальної справедливості, рівності), стають суспільно небезпечними [5, с. 7].

Отже, головний напрям вирішення проблеми злочинності полягає у формуванні потрібної природної, культурної суспільної спрямованості у задоволенні інтересів суспільного життя людини, яке обумовлюється соціальним станом організації цього життя.

Спільні соціальні чинники, які обумовлюють корупційну злочинність, стандарти, міжнародні документи, норми, у тому числі норми-заборони суспільно небезпечної поведінки, суспільно неприйнятної активності передаються через покоління, що обумовлює характер, ознаки злочинності, а відтак і засади її протидії. Тому антикорупційну політику слід формувати відносно конкретного суспільства, враховуючи даний етап його розвитку з усіма історичними, соціальними, економічними, політичними, культурними ознаками, притаманними конкретно визначеній державі.

Суспільно неприйнятний вияв активності людини у формі злочину визначається за участі волі і свідомості, які, порушуючи закони природи, що в тому числі закріплені й у нормах Кримінального кодексу України [1], перетворю-

ються на комплекс сваволі та ілюзій і стають соціальним злом у сфері політики, права, моралі.

Досліджуючи феномен корупційної злочинності, уваги заслуговують поряд із основними показниками злочинності, зокрема рівнем, динамікою, структурою такі показники, як «ціна» злочинності, тобто збитки від неї, витрати на протидію їй, також характер зв'язку з окремими чинниками, що її обумовлюють, латентність [2, с. 156]. Розрахунок «ціни» злочинності є доцільним з огляду визначення «рентабельності» діяльності щодо протидії злочинності, «рентабельності» покарання. За різними підходами «ціна» складається із матеріальної та нематеріальної шкоди, яку завдає злочинність, або з витрат, які втрачає держава, суспільство на загальне та спеціальне запобігання та протидію злочинності. Школа економічних теорій злочинної діяльності зародилася ще у 1968 році на Заході, але поширення її ідей на території сучасної України майже не відбулося [2, с. 176].

Рівень корупційної злочинності перебуває у постійній зміні, є мінливим, залежно від чинників, що її обумовлюють, сфер, де вона виявляється, та активності правоохоронних органів і громадськості у процесі протидії їй [2, с. 169]. За офіційними даними МВС України, за 2009 рік було виявлено 14159 злочинів у сфері службової діяльності [7].

Але однією з характерних ознак корупційної злочинності є її латентність, а відтак не всі корупційні злочини знаходять відображення в офіційній статистиці. З іншого боку, статистичні дані характеризують лише активність правоохоронних органів, а не рівень корупції в державі, який визначають інші чинники [6, с. 170].

Тінізація економіки, організованість, професіоналізм злочинності, корупційність співробітників правоохоронних органів, що супроводжується спробами злочинців уникнути покарання, ще збільшує рівень латентності. Негативні наслідки від цього суттєві: латентна злочинність викривлює уявлення про реальний стан злочинності, породжує недовіру громадян до державної влади відносно спроможності останньої ефективно протидіяти злочинності, спричиняє прагнення до повтору злочинів, а прояви справжніх її масштабів продовжують завдавати шкоди державі, що обумовлює актуальність цієї проблеми саме для корупційної злочинності. Основною причиною латентності корупційних злочинів є незацікавленість учасників корупційних відносин у розголошенні фактів їх вчинення, внаслідок чого повідомлення про них не надходять до правоохоронців [2, с. 179].

Отже, з урахуванням вищезазначеного можна стверджувати, що головний напрям вирішення проблеми корупційної злочинності полягає у формуванні природної, культурної суспільної спрямованості у задоволенні інтересів суспільного життя людини, яке обумовлюється соціальним станом організації цього життя.

Література

1. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2008. – 1196 с.
2. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 424 с.
3. Камлик М.І., Невмержицький Є.В. Корупція в Україні. – К., 1998. – 187 с.
4. Коррупция: политические, экономические, организационные и правовые проблемы. Сборник материалов Международной научно-практической конференции (г. Москва, 9-10 сентября 1999 г.) / Под ред. В.В. Лунеева. – М.: Юрист, 2001. – 429с.
5. Костенко О.М. Проблема № 1 сучасної цивілізації (в українському контексті): монографія. – Черкаси: СУЕМ, 2008. – 112с.
6. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): Монографія. – К., 2004. – 400 с.
7. Офіційний веб-сайт МВС України. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/233004>

Анотація

Шведова Г.Л. Окремі кримінологічні проблеми корупційної злочинності в українському суспільстві. – Стаття.

У межах статті розглянуто феномен корупційної злочинності в українському суспільстві, досліджено окремі політичні та кримінологічні проблеми її поширення.

Ключові слова: корупційна злочинність, суспільство, правоохоронні органи, політичний аспект корупції.

Summary

Shvedova G.L. Separate criminology problems of corruption criminality in Ukrainian society. – Article.

In this article the author considers the phenomenon of the corruptional criminality in the Ukrainian society, it's different political and criminological aspects.

Key words: corruption crime, society, law enforcement, political aspect of corruption.

УДК 343.96343.352(73)

А.П. Слободзян

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ СЕРЕД ПРЕДСТАВНИКІВ УРЯДУ США

Протидія корупції сьогодні є одним з основних завдань у багатьох європейських державах. Сучасна кримінальна політика України потребує посилення боротьби з корупційними злочинами, оскільки, згідно з даними глобальної коаліції проти корупції Transparency International за 2009 рік, Україна посідає 146 місце серед 180 держав [1], що порівняно з 2008 роком (118 місце) свідчить про постійне зростання кількості правопорушень даної категорії та майже повну відсутність боротьби з ними. Це пов'язано насамперед із недосконалістю кримінально-правового підґрунтя системи протидії корупційним злочинам. Чинним Законом України «Про боротьбу з корупцією» передбачено лише адміністративну відпові-